

12. Aleksanyan L. et al. Healthy lifestyles: Methodological guide for teachers (for grades 8-9), second edition; Yerevan. - Astghik, 2018. -- 160 pages
13. Artsruni V., School of Health - Tbilisi (Georgia). 1895-p. 106-112
14. Kelli R. B. n. a. Predaction of motivation and behavior change following health promotion: role of health deliefs, social support and self-efficacy // Soc. Sci. Med. - 1991. - vol 32, N3. - pp. 311-320
15. Noak H., Concepts of health and health promotion// measurements and Health promotion and Protection.-Copeuhagen: 1987.-pp. 5-28

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 11.03.2021

Принято к публикации: 11.04.2021

Рецензент: доктор пед.наук, проф. Ашот Чатинян

The material was submitted and sent to review:11.03.2021

Was accepted for publication: 11.04.2021

Reviewer: Doctor of Sciences, Prof. Ashot Chatinyan

371.3

ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՊՐՈՑԵՍԻՈՆԱԼԻԶՄԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ

Պետրոսյան Հայկ

*Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարան,
Հայաստան*

Համառոտ ներածական: Կրթության և կրթական տեխնոլոգիաների բովանդակային արդիականացման, կրթական համակարգը համաշխարհային կրթական տարածքին տեղադրվելու ճանապարհներից մեկը կրթության կողմնորոշումն է դեպի կոմպետենտային մոտեցումն ու հաստատությունների ուսումնական գործընթացում դրա իրականացման արդյունավետ մեխանիզմների մշակումը: Իսկ ինչպե՞ս ձևավորել կրթության ռազմավարությունը մասնագետի կոմպետենտությունների ձևավորման անհրաժեշտության հաշվառմամբ: Կրթության գործընթացում ինչպիսի՞ կոմպետենցիաների զարգացումն է կարևոր: Ինչպե՞ս զարգացնել մանկավարժական պրոֆեսիոնալիզմը, և ինչպե՞ս այն ներառել դասավանդման ռազմավարություններում:

Բանալի բառեր: Կոմպետենցիա, կարողություն, հմտություն, ռազմավարություն, պրոֆեսիոնալիզմ, աշխատաշուկա, ուսուցման մոդելներ:

Հիմնախնդիրը: Կոմպետենցիաների էական կարևորումը տեղաշարժեց ժամանակակից աշխատաշուկայի համար մասնագետների պատրաստման կրթական ծրագրերի սահմանները: Նախկինում նրանք որոշում էին այն գործառույթները, որոնք պետք է կատարվեն աշխատանքում, դրանց հիման վրա ստեղծվում էին մասնագրեր, ուսուցման մոդելներ և դրված խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ հմտությունների չափման համար թեստեր՝ փորձելով համեմատել գործոնային միավորներն աշխատանքի հաջողությունների հետ: Ըստ էության, մասնագիտությունների մոդելներ ստեղծելու ավանդական փորձը սկսվեց աշխատանքի և անձի առանձնացված վերլուծությամբ ու դրանք համատեղելու փորձերով: Այս մոտեցումը բավականաչափ հաջողակ էր աշխատանքի ակադեմիական իրականացման և օպերատիվ գործառական կատարման հետ կապված կանխատեսումների ժամանակ, սակայն այն թույլ չէր տալիս որոշել,

թե ինչն է օգնում մարդկանց գործունեության մեջ հասնել հաջողության, ստեղծագործականության, այլ մարդկանց հետ լայն փոխներգործության պայմաններում:

Հիմնախնդրին առնչվող արդիական հետազոտությունների և հրատարակությունների վերլուծություն: Հիմնախնդրի վերաբերյալ խոր և համապարփակ ուսումնասիրությունները (Campbell J. P., William Doherty, Robert B. Barr, John Tagg, Крофорд А., Сол Э. В., Мэтьюз С., МаКинстер Дж., Курдюмов С. П., Турченко В. Н., Бранский В. П., միջազգային կազմակերպությունների՝ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի, UNICEF-ի, UNDP-ի, Եվրոպական խորհուրդի, OECD-ի, Միջազգային ստանդարտների խորհուրդի համապատասխան փաստաթղթերը, «Թյունինգ» ծրագրը (Tuning Project)) փաստում են հիշյալ հիմնախնդրի հետազոտության արդիականությունը:

Հոդվածի շրջանակներում իրականացվող հետազոտության նպատակը: Հետազոտության նպատակն է հետազոտել մանկավարժական մասնագիտական կոմպետենցիաների զարգացումը մանկավարժական պրոֆեսիոնալիզմի աճի գործընթացում և դրանց նախագծումը կրթական ռազմավարություններում:

Հետազոտության նորույթը: Հիմնավորվում է հետազոտության այն դրույթը, որ մանկավարժական կրթության բնագավառում ուսումնառողների պրոֆեսիոնալիզմի զարգացումը կարելի է ապահովել դասավանդման գործընթացում հանրագումարային կոմպետենցիաների զարգացմամբ, ուսուցման ռազմավարությունների մեջ առաջանցիկ փոփոխությունների միջոցով:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: Աշխատանքային կոմպետենցիաների վրա հենված մոտեցումներում վերլուծությունը սկսվում է աշխատող անձից՝ առանց այդ աշխատանքը պատշաճ կատարելու համար անհրաժեշտ բնութագրերի մասին նախնական եզրակացությունների, այնուհետև հարցազրույցների հիման վրա վարքագծային օրինակներ ստանալու նպատակով որոշվում են տվյալ աշխատանքում հաջողության ապահովման հետ կապված անձնային հատկությունները: Կոմպետենտային մոտեցման մեթոդը շեշտում է չափանիշների վավերականությունը: Կարևորն այն է, որ այն բերում է աշխատանքի առավել լավ կատարման, այլ ոչ թե մատնանշում է գործունեք, որոնք առավել արժանահավատ նկարագրում են մարդու բոլոր հատկանիշներն այն հույսով, որ դրանցից ոմանք առնչվելու են տվյալ աշխատանքի կատարմանը:

Գրագետ հայտնաբերված կոմպետենցիաները ենթատեքստում ընկալվում են (օրինակ՝ դրանք նկարագրում են, թե իրականում ինչ են անում փոքր գյուղական դպրոցներում հաջողակ ուսուցիչները, այլ ոչ թե այն, թե հաջողության համար ինչ է անհրաժեշտ՝ ըստ հոգեբանների և կրթության բնագավառի այլ մասնագետների): Կրթության առավել բարձր որակավորում ունեցող կադրերը, որոնք իրենց աշխատանքում հասնում են ամենալավ արդյունքների, անկախ այսօրվա կրթության բարդ համատեքստից, տարիքից, սեռից կամ ժողովրդագրական նախապաշարմունքներից՝ առանձնացվում են այդ մոտեցմամբ:

Հայտնի միջազգային կազմակերպությունները (UNICEF, UNDP, Եվրոպական խորհուրդ, OECD, Միջազգային ստանդարտների խորհուրդ և այլն) ակտիվորեն ուսումնասիրում են կոմպետենցիաների վրա հիմնված ուսուցմամբ կրթության տարբեր համակարգերի ինտեգրմանն առնչվող խնդիրները:

Եվրոպական կրթության հիմնադրամն իր վերջին փաստաթղթերում «կոմպետենտություն» հակացությունը սահմանել է որպես «գիտելիքները և որակավորումը օգտագործելու ընդունակություն, որը հնարավորություն է տալիս ձեռք բերված գիտելիքները դարձնելու գործուն և դրանք կիրառելու նոր իրավիճակներին համապատասխան»:

«Կոմպետենտություն» տերմինով արտահայտվում են մի շարք երևույթներ՝ մտավոր գործողություններ (գործընթացներ, գործառույթներ), անձի անձնային հատկություններ, դրդապատճառային հակումներ, արժեքային կողմնորոշումներ (դիրքորոշումներ), միջանձնային և պայմանական փոխներգործակցության առանձնահատկություններ, գործնական կարողություններ, հմտություններ և այլն:

Այն առավել ամբողջովին արտացոլված է Թյունինգ ծրագրի (Tuning Project) նախագծում: «Եվրոպայում կրթական կառույցների կարգավորումը» ծրագրի շրջանակներում կոմպետենցիաները բաժանվում են ընդհանուր և կրթության կոնկրետ ուղղություններին հատուկ:

Կոմպետենցիան ներառում է՝

➤ ճանաչողական կոմպետենցիա,

➤ գիտելիք և հասկացում,

➤ գործառութային կոմպետենցիա (հմտություններ), հատկապես այն, թե ինչ պետք է կարողանա կատարել մարդն աշխատանքային ոլորտում, կրթության կամ սոցիալական գործունեության ոլորտում,

➤ անձնական և մասնագիտական կարողություններ (ընդունակություններ) [1]:

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի վերջին հրապարակումներում կոմպետենցիայի հասկացությունը մեկնաբանվում է որպես «գիտելիքների, որակավորումների, արժեքների և հարաբերությունների համախումբ, որն օգտագործվում է ամենօրյա իրավիճակներում»:

Ընդհանուր առմամբ, միջազգային տարբեր կազմակերպությունների փաստաթղթերում մասնագիտական կոմպետենտությունը նշանակում է որոշակի գործառութներ ակտիվորեն իրականացնելու և մասնագիտության մեջ որոշակի չափանիշների հասնելու ընդունակություն: Կոմպետենցիայի ինդիկատորներ առաջարկվում է համարել ձեռք բերված գիտելիքները, որակավորումները, կրթական արդյունքները և գնահատականը, որոնք արտացոլում են անձի աշխատանքային գործունեությունը: Այնուամենայնիվ, հարց է ծագում՝ ի՞նչ կոմպետենցիաներ են պահանջվում աշխատաշուկայում մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների շրջանավարտների հաջողության համար:

Կրթական ծրագրերում կոմպետենցիաների ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ ժամանակակից գործատուները, որպես կանոն, չեն ձևավորում պահանջներ մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների շրջանավարտների գիտելիքների մակարդակի նկատմամբ, որոնք ապահովում են աշխատանքի հաջողությունը: Նրանք մատնանշում են կրթության թերությունները, որոնք թույլ չեն տալիս հասնել հաջողության: Տնտեսապես զարգացած երկրների գործատուներն այդ թերություններին են դատում գիտելիքները որոշումներ կայացնելու գործընթացում կիրառելու ընդունակությունը, փոփոխություններին հարմարվելու անկարողությունը և ստեղծագործական ակտիվության բացակայությունը: Գործատուների ընդհանուր ցանկությունն այն է, որ ուսումնական հաստատությունները թողարկեն այնպիսի մասնագետներ, որոնք կարող են հաջողությամբ աշխատել խմբերում և խմբեր ղեկավարել, հասկանալ նորարարական գործընթացները և տիրապետել ստեղծագործական ուժի:

Սովորելու ընդունակ և հաջողությամբ աշխատելու մոտիվացված մասնագետների աշխատաշուկայի պահանջարկը հետազոտողների ուշադրությունը հրավիրում է մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների այն ուսանողների բնութագրերի ուսումնասիրության վրա, որոնք դասավանդողների կարծիքով տիրապետում են այդ

որակներին: Այդ որակներով առավել տարբերվող ուսանողները բնութագրվում են հետևյալ ուսումնական կոմպետենցիաներով՝ տեղափոխել.

- նյութի գծային յուրացումից՝ դեպի հիպերտեքստի ուսումնասիրություն,
- հրահանգից՝ կոնստրուկցիայի և բացահայտումների,
- դասավանդողի առաջադրանքները կատարելուց՝ սեփական նպատակադրումների,
- դասագրքերի նյութերից՝ ուսումնառության նյութեր ինքնուրույն ընտրելուն,
- խիստ վերահսկվող ուսուցումից՝ անձնական պատասխանատվության և ինքնագնահատականի բարձրացման վրա հիմնված ուսումնառության,
- հարկադրական ուսուցումից՝ ուսումնական պահանջմունքի:

Ընդհանուր առմամբ, գործատուների կողմից նշվում են բարեհաջող աշխատանքային գործունեության նախապատրաստված ուսանողների հետևյալ բնութագրերը՝

1. անկախություն. պատասխանատու մարդիկ, որոնք կարող են ինքնուրույն վերլուծել, պլանավորել, կատարել և գնահատել սեփական գործունեությունը,

2. ինքնակառավարում. ինքնորոշված մասնագետներ, որոնք կարող են բացահայտել աշխատանքի ընթացքում իրենց ինչ է անհրաժեշտ նպատակներ սահմանելու և խնդիրները լուծելու, սեփական ժամանակը կառավարելու և աշխատանքի որակի վերաբերյալ հետադարձ կապ ստանալու համար ջանքերի գործադրման համար,

3. նորի ձգտում և ինքնակրթություն, ճանաչողության չափազանց ուժեղ դրդապատճառներ,

4. համառություն խնդիրների լուծման հարցում. լավագույն արդյունքների հասնելու համար նրանք կարողանում են կիրառել տարբեր ռեսուրսներ, օգտագործել աշխատանքային գործընթացում ծագող դժվարությունների հաղթահարման տարբեր ռազմավարություններ,

5. առանց հակամարտությունների ազատ համագործակցության ունակություն. նրանք կարող են հաստատել անհրաժեշտ հարաբերություններ և լուծել սոցիալական խնդիրներ:

Այս բնութագրերը, որոնց վրա կառուցված են մասնագիտական կրթության ժամանակակից կրթական ռազմավարությունները, դրված են «ինքնակառավարման սոցիալ-կառուցողական կրթության» տեսության մեջ:

Աշխատողի պրոֆեսիոնալիզմի վրա ազդեցության տեսանկյունից կոմպետենցիաների հասկացության զարգացման կարևոր փուլ դարձավ 1990-ական թվականներին Քեմպբելի աշխատանքը (1990 թ.): Այդ աշխատանքում ձևակերպված էր ոչ միայն աշխատավայրում «վարք» հասկացությունը, այլև առանձնացված էր ցուցանիշը գործունեության արդյունքներից: Քեմպբելի կողմից սահմանվեց, որ «խնդրի կատարումը պահվածքն է աշխատավայրում»: Դա այն է, ինչ մարդիկ անում են, և ինչն արտացոլվում է իրենց գործողություններում: Յուրաքանչյուր պաշտոնի համար գոյություն ունեն կոմպետենտային հիմնական բնութագրեր, որոնք տարբերվում են իրենց ցուցանիշներով և այլ փոփոխականների հարաբերակցությամբ: «Կատարողականը» այն է, ինչ անում են մարդիկ, և ինչ կարելի է գնահատել: Այս հասկացությունը ներառում է միայն այն գործողությունները կամ վարքը, որոնք համահունչ են կազմակերպության նպատակներին, և որոնք կարելի է չափել որպես յուրաքանչյուր աշխատողի փորձ և գիտելիք (կամ ընդհանուր նպատակներում դրանց ներդրման մակարդակ): Առաջադրանքների կատարումն այն է, ինչ աշխատողը պետք է կատարի և կատարի լավ: «Կատարողականը» գործողությունների հետևանք կամ արդյունք չէ, դա ինքնագործու-

նեություն է: «Կատարողականը» բաղկացած է աշխատանքային գործողությունների կազմակերպման համապատասխան նպատակներից, որոնք իրականացվում են անձի կողմից՝ անկախ նրանից, թե ինչպիսին են դրանք» [2]:

Պրոֆեսիոնալիզմի ժամանակակից մոդելները մշակվում են որոշակի բնագավառի բարձր պրոֆեսիոնալ աշխատողներին բնորոշ հատկությունների ուսումնասիրության հիման վրա: Որպես հետևանք՝ դրանք չեն արտացոլում առանձին մարդկանց որակները, այլ, ընդհանուր առմամբ, մարդկանց որոշակի դասի որակները: Այլ կերպ ասած՝ ոչ մի աշխատող չի կարող ունենալ բոլոր որակները ցանկացած պահի և միաժամանակ: Քանի որ պրոֆեսիոնալիզմի ժամանակակից մոդելները չեն հիմնվում այն որակների վրա, որոնք ամբողջապես բնորոշ են մեկ անձին, ուստի դրանք չեն ենթադրում յուրաքանչյուր մասնագետի բոլոր պրոֆեսիոնալ հատկությունների զարգացումն առանձին վերցրած: Այս իմաստով պրոֆեսիոնալիզմի մոդելավորումը չի կարող դիտարկվել որպես բարձր որակավորմամբ պրոֆեսիոնալ աշխատողների «վերարտադրման» գործընթաց: Այն հարկ է դիտել որպես աշխատողների որակավորման ընդհանուր չափորոշիչների փոփոխման գործընթաց, չափորոշիչները գերազանցելու նրանց ընդունակությունների զարգացում: Բացի դրանից՝ պրոֆեսիոնալիզմի մոդելները հիմնվում են տվյալ պահին արդյունավետ պրոֆեսիոնալ աշխատանք ներկայացնելու հիմքի վրա: Նույնիսկ մոտ ապագայում պրոֆեսիոնալիզմի ընկալումը կարող է փոփոխվել: Առավել երկար ժամանակ անփոփոխ են մնում միայն քննադատական մտածողությունը, ուսումնական ընդունակությունը, անձնային որակները և աշխատանքի նկատմամբ դրական վերաբերմունքը: Այս որակներն են հատկապես նշվում գործատուների կողմից որպես աշխատանքում բուհերի շրջանավարտների հաջողության հասնելու անհրաժեշտ պայմաններ: Եթե համեմատենք Եվրամիության հետազոտողների խմբի (TUNING) կրթության ոլորտի մասնագետների կոմպետենտությունների ուսումնասիրության արդյունքներով բուհերի շրջանավարտների ժամանակակից կազմակերպություններում հաջողությամբ աշխատելու համար անհրաժեշտ հանրագումարային բնութագրերը, ապա կնկատենք, որ դրանք համակցված և ճշգրտված են մանկավարժական մասնագիտությունների աշխատանքի վերաբերյալ: Շատ դեպքերում ուսուցման նոր մոդելները կենտրոնանում են մոտիվացիայի, քննադատական մտածողություն զարգացնելու, նորը սովորելու ընդունակության, փորձաքննություն իրականացնելու, որոշումներ կայացնելու և պատասխանատվություն ցուցաբերելու վրա: Այս բնութագրերը մնում են համեմատաբար կայուն յուրաքանչյուր մասնագիտության համար:

Երբ ենթադրվում են առաջադրանքի էության հիմնարար փոփոխություններ, պետք է իրականացվի պրոֆեսիոնալիզմի նոր հետազոտություն: Հետազոտության նոր տվյալները հնարավորություն կտան ստեղծելու ավելի ճկուն կրթական ծրագրեր: Այսինքն բարձրագույն կրթությանն այսօր անհրաժեշտ է կրթության նոր մոդել՝ կառուցված սոցիալական նախագծման սկզբունքների վրա: Նոր կրթական ռազմավարությունների ներդրումը դյուրին գործ չէ, ավելի շուտ բարդ է, քան ուսումնական ծրագրերի բովանդակության արդիականացումը: Ուսուցման ռազմավարությունը փոխկապակցում է կրթության բոլոր բաղադրիչները, իսկ այդ բաղադրիչները յուրաքանչյուր երկրում միշտ փոխկապակցված են իրապես առկա մշակութային, սոցիալական, տնտեսական և քաղաքական բաղադրիչների հետ և նույնիսկ արտացոլում են բուհի կամ ֆակուլտետի պրոֆիլի առանձնահատկությունները: Բարդությունն այն է, որ չնայած կոմպետենցիաների բավականաչափ համընդհանուր բնույթին՝ դրանք ձևավորվում են որոշակի թեմատիկ ոլորտի կրթության միջոցով: Օրինակ՝ այնպիսի կոմպետեն-

տությունը, ինչպիսին է «ստեղծագործական մտածելակերպ դրսևորելը», ուսումնական ոլորտներում դրսևորվելու է տարբեր ձևով, իսկ մասնագիտության մեջ հաճախ անհրաժեշտ է այդ ընդունակության ինտեգրում և ընդհանրացում՝ կախված լուծման ենթակա խնդիրների դասից: Հաշվի առնելով այդ՝ կարևոր է, որ կոմպետենցիաների համախումբը համաձայնեցված լինի ուսուցման հետ և իր արտահայտվածությունն ունենա յուրաքանչյուր դասընթացի թեմայում կամ ուսումնական մոդուլում, իսկ ռազմավարությունն ուղղված լինի դրանց ձեռքբերման մակարդակի բարձրացմանը:

Դիտարկենք ցանկացած ուսումնական դասընթացի ընդհանուր կոմպետենցիաների օրինակ: Ուսումնական միավորի/մոդուլի ավարտին ուսանողը պետք է ցուցաբերի առաջնային և երկրորդային աղբյուրներից տեղեկատվության արդյունավետ ընտրության հմտություններ, ներառյալ համակարգչի օգնությամբ տեղեկատվության ընտրություն առցանց որոնման համակարգերում: Կրթության նախագծերը պետք է պարունակեն կոմպետենցիաների բազմաբնույթ համակարգեր, դրանց ձեռքբերումը պետք է կառավարվի ուսանողի մասնակցությամբ: Այսպիսով, այս նախագծերն անպայման պետք է ներառեն սովորողների կողմից կոմպետենցիաների ձեռքբերման և զարգացման մեթոդաբանություն: Այս դրույթն անհրաժեշտ է դարձնում ցանկացած ուսումնական առարկա դասավանդելիս դասավանդողների ներգրավումը հումանիտար ռազմավարությունների կիրառման ոլորտ:

Ուսուցման բնույթը միանշանակ չէ, դասավանդման աշխատանքը բարդ է և պահանջում է դատողություն, գործողություն, իրենց դիտարկումների և հասկացությունների հիման վրա որոշումներ կայացնելու և դրանք վերանայելու ընդունակություն, տարբեր ռազմավարությունների օգտագործելու կարողություն: Դասավանդողի աշխատանքի այս առանձնահատկությունները միշտ էլ հակասություններ են հարուցել մանկավարժական մասնագիտությունների շրջանավարտներին դասավանդման գործընթացին նախապատրաստվելու հարցում:

Մանկավարժական հաստատություններում իրականացվող բարեփոխումների տարիների ընթացքում մշակվել են տարբեր ծրագրեր, մանկավարժական մասնագիտությունների չափորոշիչներ, դասավանդման մեթոդներ, որոնք արդեն շատ շրջանավարտների օգնում են պատրաստ լինել հաջող դասավանդման գործունեության: Միաժամանակ մանկավարժական կրթության ոլորտում կրթական ռազմավարության վերանայման հարցերն այսօր դառնում են առավել կարևոր և բազմաթիվ առումներով ապահովում ազգային կրթության համակարգի գործառության ամբողջական հաջողությունը: Մի կողմից, լայնորեն քննարկվում են կրթության բոլոր կառույցների նոր որակի, առաջին հերթին՝ հանրակրթության հարցերը, մյուս կողմից՝ տեղի է ունենում բարձրագույն կրթության համակարգի բարեփոխում:

Կրթությունը և մասնագիտական պատրաստությունը Եվրոպական համայնքի քաղաքականության առաջնահերթություններն են: Եվրահանձնաժողովը դասավանդողների կրթությունն ու կրթական հետազոտությունները դիտարկում է որպես լիսաբոնյան նպատակներին հասնելու «կենսական տարրեր»: Այս դիրքորոշումը բազմիցս հայտարարվել է մադրիդյան հյուպատոսական հանդիպումներում, ինչպես նաև հանձնաժողովի համատեղ գեկույցում: Որպես արդյունք՝ մանկավարժների կրթությունն ու պրոֆեսիոնալ զարգացումը և կրթական ոլորտի հետ կապված ծրագրերը դարձել են պրոֆեսիոնալիզմի բազմազանության քննարկման առարկա: Չնայած մանկավարժական կրթության արդիականացման բնագավառում ներդրվում են հսկայական ռեսուրսներ, այդուամենայնիվ ուսումնական դասընթացների բովանդակության և կրթության

մրցակցող հայեցակարգերի գաղափարների միջև դեռևս հավասարակշռություն հաստատված չէ [3]:

Եվրահանձնաժողովի փաստաթղթերում նշվում է, որ համալսարանական դասավանդողները, որոնք իրենք են կրթական նոր հայեցակարգերի հեղինակները, նախևառաջ պետք է ցուցադրեն, որ մանկավարժական մասնագիտությունների բնագավառում մասնագետների պատրաստումը կառուցվում է ժամանակակից և արդյունավետ ռազմավարությունների վրա, որոնք կարող են կրթական համակարգերի համար ապահովել կադրերի պատրաստումը՝ դրանով իսկ ազդելով նորացման խնդիրների լուծման վրա:

Մի շարք ուսումնասիրություններ նվիրված են նորարարական կրթության առկա ձևերի ուսումնասիրությանը և ուսուցման հետ կապված գործընթացների տարբեր տիպերին: Իրականացված հետազոտությունները հնարավորություն տվեցին որոշելու նորարարական կրթության գործընթացի հիմնական բնութագրերը: Այսպես հաստատվել է, որ կրթության մոդելների նորացման գործընթացը հիմնված է ենթադրյալ և ակնհայտ գիտելիքների փոխանցումների կիրառության վրա [4]: Օրինակ՝ ավանդաբար ուսանողներին առաջարկվում էր լսել դասախոսությունները և տիրապետել տեսական դրույթներին, հասկացություններին, սկզբունքներին, որոնք անհրաժեշտ են ուսումնական դասընթացի յուրացման համար: Այսօր գիտելիքների յուրացման գործընթացը կազմակերպվում է բազմազան ձևով [5]: Նույնիսկ, եթե գիտելիքները յուրացվում են ավանդական մեթոդներով, դրանց յուրացումը ենթադրում է գնահատման այլ մեթոդներ, օրինակ՝ էսսեների և զեկույցների տեսքով: Գնահատման հիշյալ մեթոդներն ուսանողին հնարավորություն են տալիս իմաստավորելու գիտելիքներն ու դրանց հիմքում ընկած տեսական դրույթներն ու սկզբունքները: Այս դեպքում տեսական գիտելիքները դառնում են բացահայտ ձևավորված: Բացի դրանից՝ գիտելիքների ձևավորման եղանակներն ավելի շատ առնչվում են փորձառական, կառուցողական ուսուցման մոդելներին:

Կրթության ոլորտում նորարարությունը կապված է երկու լիբերալ գաղափարների հետ: Առաջին գաղափարն այն է, որ ցանկացած հասարակություն շահագրգռված է հասարակական կյանքին մասնակցելու նախապատրաստման գործընթացում երիտասարդ սերնդի ներկայացուցիչների քաղաքացիական գիտակցության ձևավորմամբ: Այս գաղափարն արտացոլվում է սոցիալական ուսուցման ռազմավարությունների աճող ուշադրության կենտրոնում: Մարտավարությունը ներառում է ուսանողների մասնակցությունը սոցիալական ուղղվածության նախագծերին, ուսուցման արդյունավետ մոդելների կիրառմանը և ուսումնական գործընթացում մոդելների ընտրությանն ու քննադատական փորձաքննությանը: Երկրորդ գաղափարը կապված է կրթության թափանցիկության ընդլայնման, ՏՀՏ տեխնոլոգիաների ներդրման հետ և ցանցային ուսուցման հետ: Տեխնոլոգիան կարող է հանդիսանալ դասավանդման և ուսումնառության գործընթացների բովանդակության, մեթոդների և վերջնական որակի ամենատարբեր փոփոխությունների կատալիզատոր՝ առավել հաճախ դասավանդման դասախոսության ձևից անցում կատարելով նախագծերի վրա հիմնված հետազոտությունների: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների գաղափարը որպես փոփոխությունների կատալիզատոր, առավելագույն ընդհանուր է բոլոր հետազոտությունների համար:

Եզրակացություն: Այսպիսով, մանկավարժական կրթության բնագավառում ուսումնառողների պրոֆեսիոնալիզմի զարգացումը կարելի է ապահովել դասավանդման

գործընթացում հանրագումարային կոմպլեքսիաների զարգացմամբ, ուսուցման ռազմավարությունների մեջ առաջանցիկ փոփոխությունների միջոցով:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. «Tuning Educational Structures in Europe» Phase 1 (2000–2002); Phase 2 (2003–2004). http://www.relint.deusto.es/Tuning_Project/index.htm.
2. Campbell J. P., Modeling the performance prediction problem in industrial and organizational psychology // Dunnette M. D., Hough L. M. (eds.) Handbook of Industrial and Organizational Psychology, second edition. 1990. Vol. 1, P. 687–732. Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
3. ECTS and Diploma Supplement. Брюссель, 2004. http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects_en.html.
4. Պետրոսյան Հ. Հ., Կոմպլեքսիտային մոտեցումը և մասնագիտական կրթության որակի ապահովումը: Մենագրություն: Հեղինակային հրատարակություն, Երևան, 2013, 264 էջ:
5. Պետրոսյան Հ. Հ., Կոմպլեքսիտությունների ձևավորվածության մշտադիտարկումը շարունակական կրթության համատեքստում: «Ճգնաժամային կառավարում և տեխնոլոգիաներ» գիտական և գիտամեթոդական հոդվածների ժողովածու, Երևան, N11, 2017, էջ 110-118:

ПРОБЛЕМА СТРАТЕГИИ ПРЕПОДАВАНИЯ И ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОФЕССИОНАЛИЗМА

Петросян Гайк

*Ереванский государственный университет им. В. Брюсова,
Армения*

Аннотация

В статье рассматривается процесс развития педагогического профессионализма в контексте профессиональных компетенций, компетентного подхода к процессам преподавания и современных стратегий обучения.

Ключевые слова: компетентность, умение, стратегия, профессионализм, рынок труда, модели обучения.

THE PROBLEM OF TEACHING STRATEGY AND PEDAGOGICAL PROFESSIONALISM

Petrosyan Hayk

*Yerevan State University named after V. Bryusov
Armenia*

Summary

The article discusses the process of pedagogical professionalism in the context of the development of professional competencies, a competent approach to teaching processes, and modern teaching strategies.

Keywords: competence, ability, skill, strategy, professionalism, labor market, learning models.

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 10.01.2021

Принято к публикации: 11.04.2021

Рецензент: канд. пед. наук, доцент Арусяк Оганисян

The material was submitted and sent to review: 10.01.2021

Was accepted for publication: 11.04.2021

Reviewer: Assoc. Prof., PhD. Arusyak Hovhannisyan